

Роман Давидов,

*ад'юнкт кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

УДК 351.74 : 35.078.3

Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України

У виконанні глобального завдання сучасності, щодо побудови правової держави в Україні неабияка роль відводиться органам внутрішніх справ. Стрімке розгортання державотворчих процесів в Україні, соціально-економічні реформи викликають різке зростання соціальної напруги, що призводить до зростання злочинності у всіх сферах життя. Пострадянська концепція діяльності органів внутрішніх справ себе вичерпала і не дає належного рівня забезпечення громадського порядку та безпеки, захисту конституційних прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави від противоправних посягань.

Ефективне виконання головних завдань органів внутрішніх справ щодо боротьби із злочинністю, забезпечення конституційних прав громадян та громадського порядку неможливо без належного рівня інформаційно-аналітичного забезпечення. Саму ж систему інформаційно-аналітичного забезпечення неможливо побудувати та ефективно використовувати без системи принципів інформаційно-аналітичного забезпечення.

Науковим доробком, який став підґрунтям написання даної статті стали роботи таких вчених, як І. В. Стаценко-Сургучова, Д. Я. Семир'янова, І. І. Костюка, В. В. Бродовського, Р. А. Калюжного, В. М. Лозового, І. В. Ковтун, О. М. Бандурки, Д. В. Артем'євої та інших.

Незважаючи на проведені значні наукові дослідження, слід констатувати, що наявні напрацювання ніколи не ставили перед собою мети комплексного дослідження принципів інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України, тому дане дослідження повинно стати першим кроком в цьому напрямку.

Таким чином, метою написання даної статті є з'ясувати поняття, сутності та системи принципів інформаційно-аналітичного забезпечення органів внутрішніх справ України.

Для ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ОВС України потрібні певні основи, принципи, які будуть використані, для побудови та впровадження системи інформаційно-аналітичного забезпечення, яка в подальшому допоможе у виконанні основних завдань, які ставлять перед ОВС України.

Наведемо декілька видів тлумачень терміну «принцип», які використовуються у різних галузях знань.

Так, у Словнику української мови принцип визначається як:

1) основне, вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку;

2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось;

3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь в житті, поведінці [1].

У філософських джерелах принцип (лат. *principium* – начало, основа) розглядається як:

1) в онтології – першооснова, початок світу; поняття принцип співпадає з поняттям субстанції;

2) в гносеології та методології науки принцип – це складна, концентрована форма знання, яка включає в себе основні напрями дослідження, його “дух”;

3) в етиці синонімом терміну принципу являється “максима”, розглядаємо як основа волі[2].

З цих та інших аналогічних чи близьких за змістом визначень можна, на мій погляд, виокремити саму суть принципів. З приводу суті принципів я погоджуся з думкою Д. В. Артм'євої, яка зазначала наступне:

1) в об'єктивному розумінні принцип – це певна домінуюча ідея, яка відображає зміст і основні риси якогось явища природи чи свідомої людської діяльності;

2) стосовно складних соціальних систем принципи можна розглядати як умови їх нормальної життєдіяльності. Якщо певні принципи, які об'єктивно притаманні тій чи іншій системі, не закладені в неї при її створенні або порушуються в процесі її діяльності, то нормальне функціонування такої системи унеможливується або утруднюється;

3) поряд з вищенаведеним об'єктивними ознаками існує і суб'єктивна ознака принципів, яка про-

являється у ставленні людей до необхідності керуватись певними принципами в своїй повсякденній діяльності. В цьому розумінні беззастережне і точне слідування принципам діяльності тієї чи іншої системи забезпечує досягнення поставлених перед нею цілей [3, с. 20-21].

В юридичних джерелах звертається увага на принципи інформаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів у різних сферах протидії правопорушенням. Так наприклад Є. А. Бовкун під принципами інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах державної податкової служби розуміє, як систему установок, керівних начал, відправних положень, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку правоохоронних відносин у сфері боротьби з корупцією на сучасному етапі існування суспільства і визначають сутність інформаційного забезпечення щодо протидії корупційних проявів в діяльності органів державної податкової служби [4, с. 152]. До основних принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної податкової служби Є. А. Бовкуном віднесено наступні: законність, науковість, економічна доцільність, безперервність, плановість, гласність, системність, комплексність, спільність інтересів, маневреність, паритетність (рівність), спеціалізованості тощо [4, с. 152]. Д. В. Артм'єва досліджуючи принципи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки, віднесла до них наступні принципи: принцип функціонального призначення, принцип нормативно-правового забезпечення щодо інформаційних обліків, принцип фактичності даних, принцип доцільності впровадження та експлуатації, принцип нарощення та розвитку, принцип гармонізації законодавства України із європейським правом [3, с. 22].

Д. Я. Семир'янов досліджуючи принципи інформаційно-аналітично-

го забезпечення управління підрозділами податкової міліції розділив ці принципи на загальні та спеціальні. До загальних він відніс: законності, відповідальності, об'єктивності, гласності, пріоритетності прав громадян, демократизму та інші. До спеціальних принципів інформаційно-аналітичного забезпечення управління підрозділами податкової міліції науковець відніс: ініціативність і цілеспрямованість, відповідність, системність, альтернативність, незалежність [5, с. 68-73]. І. І. Петренко розглядаючи експертно-аналітичну діяльність виокремив наступні принципи: об'єктивності, достовірності, системності, аргументованості, альтернативності, наукового плюралізму, рентабельності, верифікації та темпоральності.

Також наведемо декілька різних поглядів науковців, щодо визначення природи принципів. Так наприклад Г. А. Пахомов вважав, що принципи, на відміну від об'єктивного характеру закономірностей, є відображені в свідомості керівні ідеї, правила про те, як треба керувати [8, с. 28]. В. С. Основін вважає, що принципи є відображенням у свідомості людей об'єктивної сутності відповідного явища [9, с. 74]

Отже, підсумовуючи вище викладене на мою думку буде доцільно дати наступне визначення, що принципи інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України – це система практичних основоположних ідей, які дістали наукового обґрунтування та були закріплені у відповідних нормативно-правових актах та в подальшому будуть використані для визначення мети, завдань, функцій, форм і методів здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України.

У цьому визначенні наведені ознаки, яким повинен відповідати кожний принцип інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України, що буде розглянуто нижче:

1) практична спрямованість, тобто спрямованість принципів інформацій-

но-аналітичного забезпечення на виконання основних завдань, виконання яких покладено на ОВС України, а саме: забезпечення публічної безпеки та порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності;

2) науково обґрунтованість, тобто принципи інформаційно-аналітичного забезпечення повинні бути вироблені наукою та відповідати загальноприйнятим теоріям, а також повинні відповідати загальним принципам права, а також співвідноситися з принципами адміністративного та адміністративно-процесуального права та адміністративної діяльності ОВС України;

3) нормативно-правова закріпленість, тобто закріплення принципів інформаційно-аналітичного забезпечення у настановах, інструкціях з організації інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України, якщо принципи інформаційно-аналітичного забезпечення не закріплено в нормативно-правових актах вони мають рекомендаційний характер;

4) до принципів інформаційно-аналітичного забезпечення повинні бути віднесені нормативно-закріплені вихідні начала, які передбачають найбільш загальні та суттєві сторони інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України, що безпосередньо визначає суть такої діяльності;

5) принципи повинні мати взаємозв'язок і взаємну обумовленість.

Усі принципи інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України взаємозв'язані між собою. Для виявлення особливостей принципів інформаційно-аналітичного забезпечення їх потрібно згрупувати та поділити на дві групи:

1) загальні;

2) спеціальні.

Загальні принципи відображені у Законі України “Про Національну поліцію” від 02.07.2015 року. Відповідно до Розділу II Закону України “Про Національну поліцію” принципами діяльності поліції є:

1) верховенство права;

- 2) дотримання прав і свобод людини;
- 3) законність;
- 4) відкритість та прозорість;
- 5) політична нейтральність;
- 6) взаємодія з населенням на засадах партнерства;
- 7) безперервність [10].

Розглянемо деякі принципи більш детально.

Верховенство права при здійсненні інформаційно-аналітичного забезпечення означає, що при постанові завдань, виборі форм, методів, засобів інформаційно-аналітичного забезпечення буде дотримано основоположні права людини, які передбачені у Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конституції України. Цей принцип набуває самостійності тільки в доктрині природного права та застосовується для розрізнення права та закону, тому принцип верховенства права тісно взаємодіє з принципом дотримання прав і свобод людини.

Відповідно до статті 8 Закону України "Про Національну поліцію" поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [10]. На думку С. Г. Стеценка законність – це комплексне політико-правове явище, яке характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства всіма суб'єктами права [11, с. 192]. С. Г. Стеценко виділив основні риси законності, а саме:

- 1) універсальність;
- 2) загальнообов'язковість;
- 3) обґрунтованість;
- 4) наявність органів, які забезпечать дотримання законності [11, с. 192-193].

Для розкриття принципу законності також потребує з'ясування, що розуміється під терміном "законодавство". Відповідно до Рішення Конституційного Суду України № 12-рп/98 від 09.07.1998 року термін "законодавство" охоплює закони України, чинні міжнародні договори України,

згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України [12]. Тобто законність при здійсненні інформаційно-аналітичного забезпечення – це дотримання законодавства при визначенні мети, завдань, функцій, форм, методів та етапів здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України.

Оскільки основним завданням ОВС України є боротьба із злочинністю, а злочинність можна охарактеризувати, як кримінально-правове явище, що являє собою сукупність злочинів, вчинених на певній території за певний час. Отже, ми бачимо, що злочини вчиняються в будь-який час тому і боротьба з ними повинна проводитися безперервно. Принцип безперервності тісно пов'язаний з плануванням. Планування в системі ОВС України це – процес вироблення управлінського рішення, що включає в себе сукупність окремих рішень і складається з послідовно змінюючих одна одну дій збір, систематизацію та аналіз вихідної інформації, у тому числі пропозицій виконавців управлінського рішення, підготовку проекту плану, його узгодження з відповідальними виконавцями і співвиконавцями, затвердження плану, доведення плану до виконавців і співвиконавців [13].

До спеціальних принципів інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України можна віднести принципи:

- 1) цілеспрямованості;
- 2) ініціативності;
- 3) актуальності;
- 4) достовірності;
- 5) активності;
- 6) системності;
- 7) об'єктивності;
- 8) повноти.

Основне значення в організації інформаційно-аналітичного забезпе-

чення має принцип цілеспрямованості. Завдяки цьому принципу виявляються конкретні проблем в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ, а також розробляються заходи по усуненню виявлених проблем з метою виконання поставлених завдань. Цей принцип має два рівні по вимогам до цілей: загальнодержавний та місцевий. Загальнодержавні цілі в контексті діяльності ОВС – це формування та реалізація державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також з питань формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. На місцевому рівні це можуть бути розкриття конкретних злочинів, профілактична робота, виявлення причин та умов виникнення злочинів та їх усунення.

Принцип ініціативності означає, що працівники, які здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення повинні виявляти розумну ініціативу і творчий пошук оптимальних управлінських рішень в умовах оперативної обстановки, що постійно змінюється. Практика переконує, що безініціативність виконавців перешкоджає досягненню потенційно можливих високих кінцевих результатів інформаційно-аналітичної роботи.

Принцип актуальності означає, що результати інформаційно-аналітичного забезпечення повинні відповідати вимогам практики, отримання первинної інформації та видача результатів інформаційно-аналітичної діяльності в певні терміни, а також видача результатів роботи в необхідному виді та формі.

Принцип достовірності означає, що інформація, яка буде використана

в процесі інформаційно-аналітичної діяльності повинна відповідати критерію істинності.

Принцип активності означає, що інформаційно-аналітичне забезпечення ОВС по виконанню завдань, що стоять перед ОВС, повинно здійснюватися постійно.

Принцип системності передбачає комплексний аналіз конкретних проблем з урахуванням їх місця, ролі і взаємозв'язків у загальній структурі.

Принцип об'єктивності передбачає, що при виконанні інформаційно-аналітичного забезпечення, особа на яка виконує вищевказану діяльність є безпристрасна до інформаційно-аналітичної діяльності та її результатів. Даний принцип дуже важливий. Він значною мірою знижує ступінь суб'єктивізму при прийнятті рішень. Аналітик є більш вільним від упередженості до своєї думки, менш емоційним у відношенні природи і джерела інформації, що дозволяє йому спиратися тільки на факти і свої знання.

Принцип повноти передбачає, що під час інформаційно-аналітичної діяльності буде використана вся наявна інформація, що стосується вирішеної проблеми.

Ефективне інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ОВС України неможливе без принципів, які потрібні для побудови та впровадження системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України – це система практичних основоположних ідей, які дістали наукового обґрунтування та були закріплені у відповідних нормативно-правових актах та в подальшому будуть використані для визначення мети, завдань, функцій, форм і методів здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України.

Систему принципів інформаційно-аналітичного забезпечення складають загальні та спеціальні принципи. Загальні принципи: верховенство права, дотримання прав і свобод лю-

дини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність. Спеціальні принципи інформаційно-аналітичного забезпечення: цілеспрямованість, ініціативність, актуальність, достовірність, активність, системність, об'єктивність, повнота.

Список використаних джерел

1. *Словник української мови*: в 11 тт./ АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 8.– С. 693. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlit.org/slovnuk>.
2. *Кириленко Г. Г.* Краткий философский словарь [Електронний ресурс] / Г. Г. Кириленко, Е. В. Шевцов. – Режим доступу: <http://flibusta.net/b/413982>.
3. *Артем'єва Д. В.* Принципи інформаційного забезпечення діяльності міліції громадської безпеки / Д. В. Артем'єва // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 20–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2010-4/10advmb.pdf>.
4. *Бовкун Є. А.* Принципи та форми інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах Державної податкової служби України / Є. А. Бовкун // Право і безпека. – 2010. – № 3 (35). – С. 151–156.
5. *Семир'янов Д. Я.* Інформаційно-аналітичне забезпечення управління під- розділами податкової міліції України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Семир'янов Дмитро Якович. – Ірпінь, 2004. – 197 с.
6. *Атаманчук Г. В.* Теория государственного управления. Курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М.: Юрид.лит., 1997. – 400 с.
7. *Петренко І. І.* Типи, функції, інструментарій та принципи експертно- аналітичної діяльності [Електронний ресурс] / І. І. Петренко. – Режим доступу: <http://gmn.knu.ua/wp-content/uploads/2014/11/Petrenko2/pdf>.
8. *Пахомов Г. А.* Принципы деятельности дежурных частей ОВД / Г. А. Пахомов // Актуальные проблемы усовершенствования деятельности штабных подразделений ОВД : сб. науч. трудов. - М., 1998. – С. 28.
9. *Основин В. С.* Основы науки социального управления / В. С. Основин. – Воронеж: Изд-во Воронежск. ун-та, 1971. – 260 с.
10. *Про Національну поліцію* : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/580-19>.
11. *Стеценко С. Г.* Адміністративне право України: Навчальний посібник / С. Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2008. – 624 с.
12. *Рішення Конституційного Суду України № 12-рп/98 від 09.07.1998 року.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98>.
13. *Інструкція з організації планування в системі органів і підрозділів внутрішніх справ України* : Наказ МВС України від 24 січня 2005 р. № 65 / Відомчий документ.

Давидов Р. М. Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення ОВС України

Дана стаття присвячена з'ясуванню поняття, сутності та системи принципів інформаційно-аналітичного забезпечення органів внутрішніх справ України.

Ключові слова: інформаційно-аналітичне забезпечення, принципи, принцип інформаційно-аналітичне забезпечення, система принципів інформаційно-аналітичне забезпечення, органи внутрішніх справ України.

Давыдов Р. Н. Принципы информационно-аналитического обеспечения ОВД Украины

Данная статья посвящена выяснению понятия, сущности и системы принципов информационно-аналитического обеспечения органов внутренних дел Украины.

Ключевые слова: информационно-аналитическое обеспечение, принципы, принцип информационно-аналитическое обеспечение, система принципов информационно-аналитическое обеспечение, органы внутренних дел Украины.

Davydov R. Principles of information and analytical support for law enforcement agencies of Ukraine

Present article is focused on clarifying the concept, nature, and system of information-analytical support principles for law enforcement agencies of Ukraine.

Key words: information-analytical support, principles, principle of information-analytical support, system of information-analytical support principles, law enforcement agencies of Ukraine.